

ԻՐԱՎԱՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՆ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

ՍԵՐԳԵՅ ՔՈՉԱՐՅԱՆ

Երևանի պետական համալսարան

Սույն հետազոտության նպատակն է վեր հանել «իրավաբանական տեխնիկա», «իրավաստեղծագործական տեխնիկա» և «օրենսդրական տեխնիկա» եզրույթների իմաստային տարբերությունները, հիմնավորել իրավաստեղծագործական տեխնիկայի՝ որպես իրավաբանական տեխնիկայի առանձին տեսակի գոյությունը: Իրավաբանական տեխնիկան ընդգրկում է ոչ միայն իրավաստեղծագործությունը, այլև իրավաբանական գործունեության այլ ոլորտներ: Այն ընդհանրապես իրավաբանական փաստաթղթեր պատրաստելու, կազմելու, ձևակերպելու կանոնների, հնարքների, եղանակների ամբողջություն է:

Հոդվածում ուսումնասիրվում են դրանց հասկացումների վերաբերյալ տեսական գրականության մեջ առկա տարբեր մոտեցումները, իրավաբանական տեխնիկայի տեսակների և ենթատեսակների տարանջատման հիմնահարցերը, ինչը հնարավորություն է տվել առանձնացնելու իրավաստեղծագործական տեխնիկայի ենթատեսակները:

Բանալի բառեր – *իրավաբանական տեխնիկա, իրավաստեղծագործական տեխնիկա, օրենսդրական տեխնիկա, նորմատիվ իրավական ակտ, դասակարգում, օրինաստեղծագործություն, կանոնների ամբողջություն, իրավաբանական գործունեություն*

Ներածություն

Նորմատիվ իրավական ակտերի ստեղծումը բարդ ընթացակարգ է, որն այն իրականացնող սուբյեկտից պահանջում է գիտելիքներ բոլոր այն գործողությունների և երևույթների վերաբերյալ, որոնց միջոցով իրականացվում է նոր-

* **Սերգեյ Քոչարյան** – իրավաբանական գիտությունների թեկնածու, ԵՊՀ պետության և իրավունքի տեսության ու պատմության ամբիոնի դոցենտ

Сергей Кочарян – кандидат юридических наук, доцент кафедры теории и истории государства и права ЕГУ

Sergey Kocharyan – Candidate of Legal Sciences, Associate Professor at YSU Chair of Theory and History of State and Law

Էլ. փոստ՝ s.kocharyan@ysu.am ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0493-2425>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Ստացվել է՝ 24.01.2026

Գրախոսվել է՝ 08.02.2026

Հաստատվել է՝ 02.06.2026

© The Author(s) 2026

մատիվ իրավական կարգավորումը: Այդ գործընթացում գլխավոր դեր է խաղում նորմատիվ իրավական ակտերի պատրաստման ու ձևակերպման կանոնների ամբողջություն հանդիսացող իրավաստեղծագործական տեխնիկան, որը համարվում է իրավաբանական տեխնիկայի տեսակներից մեկը: Ինչպես իրավաբանական տեխնիկայի, այնպես էլ իրավաստեղծագործական տեխնիկայի հասկացությունները գիտնականների շրջանում որոշակի տարամեկնաբանություններ են առաջացնում: Շատ դեպքերում որպես դրանց հումանիշ առաջ է քաշվում «օրենսդրական տեխնիկա» հասկացությունը: Նրանց մի մասն իրավաբանական տեխնիկան հասկանում է միայն որպես նորմաստեղծ տեխնիկա: Այս մոտեցմանը հակառակվող հեղինակներն իրավաբանական տեխնիկան բնորոշում են լայն՝ որպես ընդհանրապես իրավաբանական փաստաթղթեր պատրաստելու, կազմելու, ձևակերպելու, դրանք համակարգելու և հաշվառելու կանոնների, հնարքների, եղանակների ամբողջություն:

Այսպիսով, իրավաբանական տեխնիկայի հիմնախնդիրներն արդիական են և հանգամանալից իմաստավորման կարիք ունեն:

Հետազոտական մաս

Իրավաբանական գործունեությունը ծավալվում է բազմաթիվ ոլորտներում, արտացոլվում հասարակական շատ երևույթներում, հետևաբար, դրա ընդգրկած բնագավառը բավականին ընդարձակ է, քանի որ արդի հասարակական իրողությունների պայմաններում կենսական իրադրությունների ճնշող մասը կարգավորվում է իրավունքով: Այդ գործունեության ընթացքում իրավաբանական տեխնիկան իրավաբանական սխալները կանխարգելելու և ուղղելու կարևորագույն միջոց է և հնարավորություն է տալիս բարձրացնելու իրավաբանական աշխատանքի որակը:

«Իրավաբանական տեխնիկա», «իրավաստեղծագործական տեխնիկա» և «օրենսդրական տեխնիկա» եզրույթների հասկացման հարցում գիտնականների տեսակետներում առկա է որոշակի շփոթ: Հետևաբար, խնդրո առարկա հիմնահարցը հանգում է այդ հասկացությունների իմաստավորմանը, այնուհետև՝ իրավաբանական տեխնիկայի գոյություն ունեցող տեսակների առանձնացմանը, ինչը հնարավորություն կտա հիմնավորելու իրավաստեղծագործական տեխնիկայի՝ որպես իրավաբանական տեխնիկայի առանձին տեսակի գոյությունը և դրա ենթատեսակների առանձնացումը:

Հեղինակների մի մասն իրավաբանական տեխնիկան բնորոշում է որպես ընդհանրապես իրավաբանական փաստաթղթեր պատրաստելու, կազմելու, ձևակերպելու, դրանք համակարգելու և հաշվառելու կանոնների, հնարքների, եղանակների ամբողջություն¹, իսկ ոմանք դրա տակ հասկանում են միայն

¹ St' u **Черданцев А. Ф.** Теория государства и права: Учебник для вузов. - М.: Юрайт-М, 2002, էջ 366, **Кругликов Л. Л., Спиридонова О. Е.** Юридические конструкции и символы в уголовном праве. СПб.: Изд. Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005, էջ 7-8, **Соловьев О. Г.** Преступления в

նորմաստեղծ տեխնիկան, այսինքն՝ այն նույնացնում են իրավաստեղծագործական տեխնիկային², ինչը, մեր կարծիքով, խնդրահարույց է, քանի որ «իրավաբանական տեխնիկա» հասկացությունն իր ընդգրկման առարկայով ավելի լայն է և ներառում է ոչ միայն նորմատիվ, այլև բոլոր տեսակի իրավական ակտերի նախապատրաստման ու ընդունման գործընթացը, այն վերաբերում է ոչ միայն իրավաստեղծագործությանը, այլև համակարգման, մեկնաբանողական և իրավակիրառ գործունեությանը: Իրավաստեղծագործական տեխնիկան ուղղված է հասարակության համար պետքական օրենքների, ենթաօրենսդրական ակտերի ստեղծմանը:

Ինչ վերաբերվում է «օրենսդրական տեխնիկա» եզրույթին, ապա պետք է նշել, որ, ինչպես արդարացիորեն նկատում է Ն. Ա. Պյանովը, այն կարող է դիտարկվել ինչպես լայն, այնպես էլ նեղ իմաստով: Օրենսդրական տեխնիկան լայն իմաստով նույնական է իրավաստեղծագործական տեխնիկային, քանի որ այս դեպքում «օրենք» հասկացությունը վերաբերում է ցանկացած նորմատիվ իրավական ակտի և նույնիսկ իրավունքի ցանկացած աղբյուրի³: Այսպիսին պետք է համարել մեր հայրենակից Վլադիմիր Նազարյանի՝ օրենսդրական տեխնիկայի բնորոշումը, որը, ըստ նրա, օրենքների և այլ նորմատիվ ակտերի՝ իրենց ձևով և կառուցվածքով ավելի կատարյալ նախագծերի մշակման իրավաստեղծ գործունեությունը բնութագրող, տեսականորեն իմաստավորված և հիմնավորված կանոնների՝ եղանակների, մեթոդների ու հնարքների համակարգ է, որն ապահովում է նորմատիվ ակտերի դրույթների շարադրանքի լիակատար և ճշգրիտ համապատասխանությունը դրանց բովանդակությանը, կարգավորվող ոլորտի սպառիչ ընդգրկումը նորմատիվ ակտում, իրավական նյութերի պարզությունն ու մատչելիությունը⁴:

Ըստ Ն. Ա. Պյանովի՝ նեղ իմաստով օրենսդրական տեխնիկան կանոնների, գործիքների և հնարքների ամբողջություն է, որը կիրառվում է օրենքների, այլ ոչ թե պարզապես նորմատիվ իրավական ակտերի պատրաստման, մշակման և հրապարակման ժամանակ, հետևաբար, այս իմաստով օրենսդրական տեխնիկան պետք է դիտարկել որպես իրավաստեղծագործական տեխնիկայի տարատեսակ⁵: Ի. Վոզնյակը, կողմնակից լինելով օրենսդրական տեխնիկայի ըմբռնման նեղ մոտեցմանը, կարծում է, որ այն (ըստ նրա տերմինաբանության՝ օրենսդրական ակտերի մշակման տեխնիկան) իրավական համակարգը

сфере налогообложения (ст. 194, 198, 199 УК РФ): проблемы юридической техники и дифференциации ответственности: автореф. Дис. ...канд. юрид. наук. Казань, 2002, էջ 10:

² Տե՛ս և, օրինակ, **Алексеев С. С.** Общая теория права: учебник – 2-ое изд., – М.: Проспект, 2009, էջ 482, Теория государства и права: учеб. для вузов / под ред. М. М. Рассолова, В. О. Лучина, Б. С. Эбзеева. М.: Юнити-Дана, 2000, էջ 296:

³ Տե՛ս **Пьянов Н. А.** Теория государства и права: учеб. пособие. В 2 ч. Ч. 2. Теория права. – Иркутск: Изд-во Иркут. гос. ун-та, 2011, էջ 144:

⁴ Տե՛ս **Նազարյան Վ.** Օրենսդրական տեխնիկայի տարրական կանոնները, Եր., 1999, էջ 10:

⁵ Տե՛ս **Пьянов Н. А.** նշվ. աշխ., էջ 144:

ձևավորող կարևոր գործոններից մեկն է, որի կանոնները չպահպանելը հանգեցնում է ցածր որակի և ոչ արդյունավետ օրենքների ընդունման, ինչը չի կարող ապահովել իրավունքի գերակայությունը հասարակությունում, ուստի օրինաստեղծ սուբյեկտներն արդյունավետ օրենքներ ստեղծելու համար պետք է անընդհատ կատարելագործեն իրենց կողմից ընդունվող օրենսդրական ակտերի մշակման տեխնիկան⁶:

Ս. Բ. Վենգերովը իրավաբանական տեխնիկան համարում է օրենքների պատրաստման, ձևակերպման և հրապարակման հետ կապված կանոնների և հնարքների ամբողջություն⁷, ինչը նույնանում է նեղ իմաստով օրենսդրական տեխնիկայի ըմբռնմանը: Տվյալ դեպքում տեղին կլիներ «իրավաբանական տեխնիկայի» փոխարեն նա կիրառեր «օրենսդրական տեխնիկա» եզրույթը:

Ռ. Տ. Մուխանը նշում է, որ օրենսդրական տեխնիկան ուղղակիորեն կապված է օրինաստեղծագործության հետ, քանի որ այն համարվում է իրավաստեղծագործության մաս, դրա տեսակ: Օրինաստեղծագործության վերջնական արդյունք հանդիսացող օրենքը պետք է մարմնավորվի գործնականում: Հեղինակը փաստում է, որ օրինաստեղծ գործընթացի կարևոր մասն օրենքի ձևավորումն է, դրա բովանդակության առավելագույնս հակիրճ և ճշգրիտ ձևակերպումը, որտեղ կիրառվում է պատմականորեն ապացուցված այնպիսի գործիքակազմ, ինչպիսին է օրենսդրական տեխնիկան, որը հնարավորություն է տալիս մշակելու և ընդունելու օրենքի առավել արդյունավետ, երբեմն օպտիմալ տարբերակ⁸: Ռ. Տ. Մուխանը նկատում է, որ եթե խոսքը օրինաստեղծագործության մասին է, ապա «և ենթաօրենսդրական ակտեր» բառերը պետք է բացառվեն, քանի որ այսպիսի նորմաստեղծագործությունն ունի իր առանձնահատկությունները: Այս տեսանկյունից հեղինակն առաջարկում է «իրավաբանական տեխնիկա» տերմինը, որը, ըստ նրա, ոչ միայն օրենքների, այլև ընդհանրապես տարբեր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ իրավական ակտերի պատրաստման, ձևավորման և հրապարակման ընթացքում կիրառվող կանոնների և հնարքների համակարգ է⁹, ինչը, մեր կարծիքով, եզրույթաբանական առումով ճիշտ չէ, քանի որ նույնանում է իրավաստեղծագործական տեխնիկայի հասկացությանը:

Այսպիսով, իրավաբանական տեխնիկա հասկացության տարատեսակ մոտեցումներից առավել ընդունելի է այն ըմբռնումը, որը ներառում է իրավաբանական գործունեության այլ ոլորտներ: Իրավաբանական տեխնիկան որոշա-

⁶ St' u **Vozniak I.** Legislative drafting technique as a factor of guaranteeing the rule of law, *Visegrad Journal on Human Rights*, № 3, 2025, էջ 94, DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.3.15>:

⁷ St' u **Венгеров А. Б.** Теория государства и права: учеб. для юрид. вузов. – 4-е изд., стер. – Москва: Омега-Л, 2007, էջ 493:

⁸ St' u **Мухаев Р. Т.** Теория государства и права: Учебник. – М.: Юрист, 2006, էջ 361-362:

⁹ St' u նույն տեղը, էջ 363:

կի չափանիշներով ենթարկվում է դասակարգման, ինչի վերաբերյալ ևս տեսաբանների շրջանում չկա միակարծություն¹⁰:

Ընդհանրապես, պետք է նշել, որ իրավաբանական տեխնիկայի տեսագործնական հիմնահարցերի մշակման գործում մեծ ավանդ ունի պրոֆեսոր Ս. Վ. Կաշանինան, ով իրավաբանական տեխնիկան դիտարկեց ոչ միայն որպես ինքնուրույն գիտական ուղղություն իրավունքի տեսության մեջ, այլև որպես ամբողջական ուսումնական դասընթաց¹¹: Նրա ջանքերի շնորհիվ այսօր իրավագիտության մեջ իրավաբանական տեխնիկան համարվում է ոչ միայն միջոցների, հնարքների, կանոնների համակցություն, այլև գիտական իմացություն այն մասին, թե ինչպես կատարել իրավաբանական աշխատանք¹²: Մեր կարծիքով՝ Ս. Վ. Կաշանինան ճիշտ մոտեցում է ցուցաբերում նաև իրավաբանական տեխնիկայի տեսակների դասակարգմանը: Հեղինակը, իրավաբանական տեխնիկայի դասակարգման հիմնական չափանիշ ընտրելով իրավական կարգավորման կառուցակարգի փուլերը (իրավաստեղծագործություն, իրավունքի գործողություն, իրավունքի իրացում), համարում է, որ գործնականում դրանցից յուրաքանչյուրում իրականացվում են իրավաբանական գործողություններ, և, որպես կանոն, կազմվում են իրավական փաստաթղթեր: Սակայն երբեմն իրավական կարգավորման հիմնական փուլերն «աճում են» կամ լրացվում են օժանդակ կամ լրացուցիչ փուլերով, երբ հարկ է լինում կատարել նաև իրավաբանական այլ գործողություններ: Օրինակ՝ էթե հրապարակվել է նորմատիվ ակտ, անպայման պետք է հոգ տանել այն սպազբեղում մասին, ընդ որում, դա պետք է անել ոչ թե այն ժամանակ, երբ կցանկանաս, այլ պահպանելով հրապարակման և այլ կանոնների սահմանային ժամկետները, կամ երբ օրենսդրական ակտի ստեղծման գործընթացում պետք է կատարվի (կամ մինչև

¹⁰ St' u **Дуэль В. М.** Юридические документы и юридическая техника // Проблемы теории государства и права: учебник / под ред. В.М. Сырых. М., 2008, էջ 386, **Карташов В. Н.** Юридическая техника, тактика, стратегия, технология (к вопросу о соотношении) / В кн.: Проблемы юридической техники. Т. 1. – Н. Новгород, 2000, էջ 18, **Соловьев О. Г., Санташов А. Л.** Дискуссионные вопросы определения видов юридической техники в теории права // Юридическая наука. 2013, № 4, էջ 37-38, <https://cyberleninka.ru/article/n/diskussionnye-voprosy-opredeleniya-vidov-yuridicheskoy-tehniki-v-teorii-prava/viewer> (մուտք՝ 22.01.2026 թ.), **Лыслов Д. Н., Каргужин В. Ю.** Юридическая техника: учебное пособие. – М.: Ось-89, 2009, էջ 8, 15:

¹¹ Այնուհետև սկսեցին հրատարակվել համապատասխան ուսումնական ձեռնարկներ: St' u, օրինակ՝ **Суслин Э. В.** Юридическая техника: учебное пособие. – СПб., СЮА, 2017, 336 էջ, **Томина В. А.** Юридическая техника: учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб., Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2015, 84 էջ, **Яловенко Т. В.** Юридическая техника: учебное пособие. – Волгоград: ВА МВД России, 2022, 88 էջ և այլն:

¹² Ս. Վ. Կաշանինան, դիտարկելով իրավաբանական տեխնիկան որպես ճանաչողական նշանակություն ունեցող գիտական իմացության համակարգ, նշում է, որ դրա խնդիրն է ուսումնասիրել իրավաստեղծագործության և իրավակիրառման բնագավառներում օբյեկտիվ իրականությունը, հաստատել դրանցից յուրաքանչյուրում, ինչպես նաև դրանց միջև կապերը, սահմանել այդ բնագավառներում գոյություն ունեցող օրինաչափությունները (տե՛ս **Кашанина Т. В.** Юридическая техника. – М. Эксмо, 2007, էջ 25-29):

այդ, կա՛մ դրանից հետո) նորմատիվ ակտերի հաշվառման և համակարգման աշխատանք, հակառակ դեպքում իրավաստեղծ աշխատանքը կարող է լինել անարդյունավետ, կամ նախքան իրավական հարաբերությունը հաստատելը հարկ է կատարել իրավունքի նորմի մեկնաբանություն, կամ նախքան որևէ իրավահարաբերության մեջ մտնելն անհրաժեշտ է կանոնակարգել իրավական կարգավիճակը (օրինակ՝ ձեռք բերել քաղաքացիություն)¹³: Այս մոտեցմամբ Տ. Վ. Կաշանինան առանձնացնում է իրավաբանական տեխնիկայի հետևյալ վեց տեսակները՝ իրավաստեղծագործական, նորմատիվ ակտերի հրապարակման, նորմատիվ ակտերի համակարգման, մեկնաբանման, իրավաիրացման, իրավակիրառական:

Իրավաբանական տեխնիկայի դասակարգման հիմնախնդրի վերաբերյալ նույն մոտեցումն է որդեգրել Վ. Ա. Տոմինը, ով ևս, հիմք ընդունելով իրավական կարգավորման հիմնական երեք փուլերը (էտապները), առանձնացրել է իրավաբանական տեխնիկայի հետևյալ տեսակները՝ իրավաստեղծագործական, նորմատիվ ակտերի հրապարակման և ուժի մեջ մտնելու, մեկնաբանական, իրավահամակարգման, իրավաիրացման, իրավակիրառական¹⁴:

Այսպիսով, իրավաբանական տեխնիկան ունի իր տեսակները, որոնցից մեկն էլ իրավաստեղծագործական տեխնիկան է, որն իրավագիտության մեջ հասկանում են որպես նորմատիվ իրավական ակտերի բովանդակության ձևավորմանը (իրավունքի նորմերի ստեղծմանն) ուղղված ընդհանուր և սոցիալ-իրավական պահանջների ամբողջություն¹⁵: Ըստ իրավաբանական ուժի՝ նորմատիվ իրավական ակտերը բաժանվում են օրենքների և ենթաօրենսդրական ակտերի: Այս տեսակներն ունեն իրենց բովանդակային, կառուցվածքային և ընդունման առանձնահատկությունները: Նորմատիվ իրավական ակտերի այդպիսի առանձնահատկություններ առանձնացված են նաև «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի կարգավորումներում: Օրինակ՝ նշված օրենքի 14-րդ հոդվածի ամրագրումներից բխում է, որ միայն օրենսդրական ակտերը կարող են ունենալ ընդհանուր և հատուկ մասեր, կամ օրենսդրական ակտերում նորմերը շարադրվում են հերթական համար ունեցող հոդվածների տեսքով, իսկ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերում՝ հերթական համար ունեցող կետերի տեսքով և այլն:

Վերոգրյալը հաշվի առնելով՝ ըստ նորմատիվ իրավական ակտերի տեսակների՝ իրավաստեղծագործական տեխնիկան կարելի է բաժանել երկու ենթատեսակի՝ օրենսդրական տեխնիկա (նեղ իմաստով) և ենթաօրենսդրական

¹³ Տե՛ս **Кашанина Т. В.** նշվ. աշխ., էջ 85:

¹⁴ Տե՛ս **Томин В. А.** նշվ. աշխ., էջ 20:

¹⁵ Տե՛ս **Кокориков Д. В.** Содержание понятия «правотворческая техника», его научная новизна и ценность. Общество и право. 2011, № 2 (34), էջ 55-60, file:///C:/Users/User/Downloads/soderzhanie-popyatiya-pravotvorcheskaya-tehnika-ego-nauchnaya-novizna-i-tsennost.pdf (մուտք՝ 22.01.2026 թ.):

նորմատիվ իրավական ակտերի ստեղծման տեխնիկա: Որպես իրավաստեղծագործական տեխնիկայի ենթատեսակ՝ օրենսդրական տեխնիկան պետք է հասկանալ օրենքների, իսկ ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի ընդունման տեխնիկան՝ այդպիսի ակտեր ստեղծելուն ուղղված կանոնների, գործիքների և հնարքների ամբողջություն:

Հիմք ընդունելով իրավաստեղծագործական տեխնիկայի այնպիսի հասկացումը, որ այն նորմատիվ իրավական ակտերի ստեղծմանն ուղղված կանոնների, հնարքների, եղանակների ամբողջություն է, պետք է նշել, որ «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ գլուխի և 21-րդ հոդվածի վերտառություններում առկա է եզրույթաբանական սխալ: Նման անճշտություն պարունակում էր նաև «Իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ գլխի վերտառությունը, ինչին անդրադարձել ենք նախկինում մեր կողմից կատարված հետազոտությունում¹⁶:

Եզրակացություն

Ամփոփելով հետազոտության մեջ առաջ քաշված հիմնահարցերի վերաբերյալ տարբեր հեղինակների տեսակետների վերլուծությունը՝ կարող ենք եզրակացնել, որ իրավաբանական տեխնիկան ընդգրկում է ոչ միայն իրավաստեղծագործությունը, այլև իրավաբանական գործունեության այլ ոլորտներ: Այն ընդհանրապես իրավաբանական փաստաթղթեր պատրաստելու, կազմելու, ձևակերպելու կանոնների, հնարքների, եղանակների ամբողջություն է և ներառում է ինչպես իրավաստեղծագործական տեխնիկան, այնպես էլ օրենսդրական տեխնիկան:

Իրավաստեղծագործական տեխնիկան իրավաբանական տեխնիկայի տեսակ է և ուղղված է հասարակության համար անհրաժեշտ որակյալ նորմատիվ իրավական ակտեր ստեղծելուն: Իրավաստեղծագործական տեխնիկան, որպես նորմատիվ իրավական ակտեր ստեղծելու կանոնների, հնարքների ամբողջություն, բաժանվում է ենթատեսակների օրենսդրական տեխնիկա և ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտեր ստեղծելու տեխնիկա: Վերջինս կանոնների, հնարքների ամբողջություն է, թե ինչպես պատրաստել, ձևակերպել և ընդունել ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտեր: Առաջին ենթատեսակի տակ պետք է հասկանալ նեղ իմաստով օրենսդրական տեխնիկան:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ գլուխը վերնագրված է «Օրենսդրական տեխնիկայի կանոններ», որում ամրագրված են ընդհանրապես նորմատիվ իրավական ակտերի շարադրման ու կառուցվածքի իրավատեխնիկական կանոնները: Այդ գլխի կարգավորման առարկան, ինչպես

¹⁶ Տե՛ս **Քոչարյան Ս.** Իրավաբանական տեխնիկայի և օրենսդրական տեխնիկայի հարաբերակցությունը, ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու / Գլխ. խմբ.: Գ. Ս. Ղազինյան, Եր., ԵՊՀ հրատ., 2012, էջ 375:

նաև ամրագրված կանոնների բովանդակությունը հաստատում են, որ խոսքը ոչ միայն օրենքների ստեղծման տեխնիկայի, այսինքն՝ օրենսդրական տեխնիկայի, այլև ենթաօրենսդրական նորմատիվ իրավական ակտերի ստեղծման մասին է: Վերը նշված հանգամանքները նկատի ունենալով՝ կարիք կա փոխելու «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ գլխի վերտառությունը՝ վերանվանելով այն «Իրավաստեղծագործական տեխնիկայի կանոններ» և համապատասխանաբար՝ նաև 21-րդ հոդվածի վերտառությունը՝ վերանվանելով այն «Իրավաստեղծագործական տեխնիկայի այլ կանոններ»:

СЕРГЕЙ КОЧАРЯН – Правотворческая техника в контексте юридической техники. – Цель данного исследования - выявить семантические различия между терминами «юридическая техника», «правотворческая техника» и «законодательная техника», обосновать существование правотворческой техники как отдельного вида юридической техники.

Юридическая техника охватывает не только юридическую практику, но и другие области юридической практики. В целом, это совокупность правил, приемов и методов подготовки, составления и оформления юридических документов, и включает в себя как технику юридической практики, так и законодательную технику.

Для достижения этой цели в статье рассматриваются различные подходы к их пониманию в теоретической литературе, основные вопросы различения юридической техники на типы и подтипы, что позволило выделить подтипы правотворческой техники.

Ключевые слова: юридическая техника, правотворческая техника, законодательная техника, нормативно-правовой акт, классификация, законотворчество, совокупность правил, юридическая деятельность

SERGEY KOCHARYAN – Law-Making Technique in the Context of Legal Technique. – The purpose of this study is to identify the semantic differences between the terms “legal technique”, “law-making technique” and “legislative technique”, and to substantiate the existence of “law-making technique” as a separate type of legal technique.

Legal technique encompasses not only legal practice but also other areas of legal practice. Generally, it encompasses the rules, techniques, and methods of preparing, drafting, and executing legal documents, and includes both legal practice technique and legislative technique.

To achieve this goal, the article examines various approaches to their understanding in the theoretical literature, the main issues of distinguishing legal technique into types and subtypes, which made it possible to identify subtypes of law-making technique.

Key words: legal technique, law-making technique, legislative technique, normative legal act, classification, lawmaking, set of rules, legal activity

Գրականության ցանկ / References

Նազարյան Վ. Օրենսդրական տեխնիկայի տարրական կանոնները, Երևան, 1999 թ., 131 էջ: [Nazaryan V. Orensdrakan te[nikaji tarrakan kanwnnery, Yerevan, 1999 t., s. 131].

Քոչարյան Ս. Իրավաբանական տեխնիկայի և օրենսդրական տեխնիկայի հարաբերակցությունը, ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի պրոֆեսորադասախոսական կազմի գիտաժողովի նյութերի ժողովածու / Գլխ. խմբ. Գ. Ս. Ղազինյան. - Եր.: ԵՊՀ հր., 2012, 608 էջ: [Kocharyan S. Iravabanakan texnikayi yev orensdrakan texnikayi

- haraberakcutyuny. EPH iravagitutyany fakulteti profesorasaxosakan kazmi gitajoghovi nyuteri jwghovacu / Glx. Xmb. G. S. Ghazinyan. – Yer.: Eph, 2012, s. 608].
- Vozniak I. Legislative drafting technique as a factor of guaranteeing the rule of law, *Visegrad Journal on Human Rights*, № 3, 2025, p. 94-99, DOI: <https://doi.org/10.61345/1339-7915.2025.3.15>:
- Алексеев С. С. Общая теория права: учебник – 2-ое изд., - М.: Проспект, 2009, с. 576. [Alekseev S. S. Obshaya teoriya prava: uchebnik. – 2-e izd., pererb. i dop. – М.: Prospekt, 2009, s. 576].
- Венгеров А. Б. Теория государства и права: учеб. для юрид. вузов. – 4-е изд., стер. – Москва: Омега-Л, 2007, с. 528. [Vengerov A. B. Teoria gosudarstva i prava: ucheb/ dlya yurid. vuzov. – 4-e izd., ster. – Moskva: Omega-L, 2007, s. 528].
- Карташов В. Н. Юридическая техника, тактика, стратегия, технология (к вопросу о соотношении) / В кн.: Проблемы юридической техники. Т. 1. – Н. Новгород, 2000, с. 547. [Kartashov V. N. Teoriya pravovoy sistemi obshestva. V 2 t. T. 1. – Yaroslavl: YarGu, 2005, s. 547].
- Кашанина Т. В. Юридическая техника. - М. Эксмо, 2007, с. 512. [Kashanina T. V. Yuridicheskaya tehnika: uchebnik. – М.: Eksmo, 2007, s. 512].
- Кокориков Д. В. Содержание понятия «правотворческая техника», его научная новизна и ценность. *Общество и право*. 2011, № 2 (34), 55-60 <file:///C:/Users/User/Downloads/soderzhanie-ponyatiya-pravotvorcheskaya-tehnika-ego-nauchnaya-novizna-i-tsennost.pdf>. [Kokorikov D. V. Soderjanie ponyatiya “pravotvorcheskoy tehniki”, ego nauchnaya novizna i cennost. Obshestvo i pravo. 2011, № 2 (34), s. 55-60 <file:///C:/Users/User/Downloads/soderzhanie-ponyatiya-pravotvorcheskaya-tehnika-ego-nauchnaya-novizna-i-tsennost.pdf>].
- Кругликов Л. Л., Спиридонова О.Е. Юридические конструкции и символы в уголовном праве. СПб.: Издательство Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2005, с. 336. [Kruglikov L. L., Spiridonov O. E. Yuridicheskie konstrukcii i simvoli v ugovolnom prave. SPb.: Izdatelstvo R. Aslanova «Yuridicheskiy centr Press», 2005, s. 336].
- Лызлов Д. Н., Картухин В. Ю. Юридическая техника: учебное пособие. – М.: Ось-89, 2009, с. 174. [Lizlov D. N., Kartuxin V. Yu. Yuridicheskaya tehnika: uchebnoe posobie. - М.: Os-89, 2009, s. 174].
- Мухаев Р. Т. Теория государства и права: Учебник. – М.: Юрист, 2006, с. 572. [Muxayev R. T. Teoria gosudarstva i prava: Uchebnik. – М.: Yurist, 2006, s. 572].
- Проблемы теории государства и права: учебник / под ред. В. М. Сырых. М., 2008, с. 528. [Problemi teorii gosudarstva i prava: uchebnik / pod red. V. M. Sirix. M.. 2008, s. 528].
- Пьянов Н. А. Теория государства и права: учеб. пособие. В 2 ч. Ч. 2. Теория права. – Иркутск: Изд-во Иркут. гос. ун-та, 2011, с. 300. [Pyanov N. A. Teoria gosudarstva i prava: ucheb. posobie. V 2 ch. Ch. 2. Teoria prava. – Irkutsk: Izd-vo Irkut. gos. un-ta, 2011, s. 300].
- Соловьев О. Г. Преступления в сфере налогообложения (ст. 194, 198, 199 УК РФ): проблемы юридической техники и дифференциации ответственности: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Казань, 2002, с. 18. [Solovyov O. G. Prestupleniya v sfere nalogooblojenia (st. 194, 198, 199 UK RF): problem yuridicheskoy tehniki i differenciacii otvestvennosti: avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk. Kazan, 2002, s. 18].
- Соловьев О. Г., Санташов А. Л. Дискуссионные вопросы определения видов юридической техники в теории права. *Юридическая наука*. 2013, № 4, 35-38, <https://cyberleninka.ru/article/n/diskussionnye-voprosy-opredeleniya-vidov-yuridicheskoy-tehniki-v-teorii-prava/viewer>. [Solovyov O. G., Santashov A. L. Disskussionnie voprosi opredeleniya vidov yuridicheskoy tehniki v teorii prava. Yuridicheskaya nauka. 2013, № 4, 35-38,

- <https://cyberleninka.ru/article/n/diskussionnye-voprosy-opredeleniya-vidov-yuridicheskoy-tehniki-v-teorii-prava/viewer>].
- Суслин Э. В. Юридическая техника: учебное пособие. – СПб, СЮА, 2017, с. 336. [Suslin E. V. Yuridicheskaya tekhnika: uchebnoe posobie. – SPb, SYuA, 2017, s. 336].
- Теория государства и права: учеб. для вузов / под ред. М. М. Рассолова, В. О. Лучина, Б. С. Эбзеева. М.: Юнити-Дана, 2000, с. 640. [Teoria gosudarstva i prava: ucheb. dlya vuzov / pod red. M. M. Rassalova, V. O. Luchina, B. S. Ebzaeeva. M.: Yuniti-Dana, 2000, s. 640].
- Томин В. А. Юридическая техника: учебное пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб, Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Академии Генеральной прокуратуры Российской Федерации, 2015, с. 84. [Tomin V. A. Yuridicheskaya tekhnika: uchebnoe posobie – 2-e izd., pererab. i dop. - SPb, Sankt-Peterburgskiy yuridicheskiy institute (filial) Akademii Generalnoy prakuraturi Rossiyskoй Federacii, 2015, p. 84].
- Черданцев А. Ф. Теория государства и права: Учебник для вузов. - М.: Юрайт-М, 2002, с. 432. [Cherdancev A. F. Teoria gosudarstva i prava: Uchebnik dlya vuzov. – M.: Yurayt-m, 2002, s. 432].
- Яловенко Т. В. Юридическая техника: учебное пособие. – Волгоград: ВА МВД России, 2022, с. 88. [Yakovenko T. V. Yuridicheskaya tekhnika: uchebnoe posobie. – Volgograd: VA MVD Rossii, 2022, s. 88].